

Перемога - одна на всіх, хто оступив у двобій з нацистською навалою

Сарненщина пам'ятає своїх визволителів

Підступний напад фашистської Німеччини на Радянський Союз перервав мирне життя сарненців, втягнув на довгі чотири роки у вир воєнного лихоліття. З перших днів війни територія району тала місцем запеклих боїв, Сарни й прилеглі села піддавали нещадному бомбардуванню. Залізнична колія, яка була годувальницею впродовж попередніх десятиліть, тала прокляттям для міста в ,і буремні роки: у перші ж дні війни місто атакували німецькі війська, а відступаючи, знищили й залізничний вузол.

Уже 1 липня 1941 року гітлерівці вдерлись у Сарни, відразу почали планомірно знищувати мирних людей. На міській площі, біля костелу, лаштували гетто для єврейського населення, куди 25-28 серпня 1941 року зігнати понад 13 тисяч чоловік: жінок, дітей, стариків. Упродовж трьох днів їм не давали їжі й води. Потім групами по 150—200 чоловік виводили до лісу й розстрілювали. Всього за період окупації фашисти розстріляли 13711 мирних жителів району, відправили на роботи в Німеччину 1500 юнаків і дівчат. Кращі будинки міста, школи, Будинок піонерів перетворили на свої установи й казарми. Школи закрили. Для підтримання влади в Сарнах і на території гебітскомісаріату утримували великі військові сили, поліцію, жандармерію. Але сарненці, як і весь український народ, піднялися на велику визвольну боротьбу проти фашистських поневолювачів, вступали до партизанських загонів. Сарненські ліси й нині пам'ятають сміливу операцію партизанського з'єднання С. Ковпака на залізничному вузлі, що ввійшла в історію Великої Вітчизняної війни під назвою «Сарненський хрест». Партизанські підрильники висадили в повітря п'ять залізничних мостів на річках Горинь і Случ, що схрещуються поблизу міста, паралізувавши роботу найбільшого залізничного вузла на півтора місяця. Водночас вивели з ладу важливу ділянку залізничної магістралі Київ-Ковель-Брест, що забезпечувала бойову діяльність німецьких формувань. Диверсійні групи з'являлись біля залізниці раптово. Охорона навіть не встигала відкрити вогонь. У ході операції партизани не втратили жодного бійця. Усе це відбувалось саме в той час, коли під Сталінградом Червона Армія перейшла в рішучий наступ.

Незважаючи на велику кількість розташованих у місті німецьких військ і поліції, з 1942 року тут активно діяла розгалужена підпільна організація. У лютому 1943 підпільники пустили назустріч один одному два резервні паровози, що призвело до аварії німецького військового потяга, в березні знищили 5 ешелонів з живою силою і технікою противника, у квітні -7.

Залізничники затримували німецькі військові поїзди, призначені для фронту, затулювали ремонт паровозів і вагонів, які неодноразово виїхавши з депо, вже через годину виходили з ладу. Підпільники висадили в повітря клуб залізничників, в якому перебували фашисти. Активні дії партизанів підпільників непокоїли німецьких загарбників. Улітку вони змушені були збільшити свій гарнізон у місті до 3 тисяч чоловік. Окупанти посилили терор, почастишали каральні експедиції в навколишні села, для боротьби з партизанами й цивільним населенням використовували навіть авіацію.

Та наближався кінець фашистської сваволі. Зі сходу нестримним потоком наступала Червона Армія. 11 січня 1944 року воїни 143-ї і 397-ї стрілецьких дивізій штурмом оволоділи

Сарнами, захопивши великі трофеї, у тому числі 30 гармат, 90 кулеметів, 80 вантажних автомобілів, 300 коней, 200 підвод з вантажем, склад гвинтівок тощо. Відступаючи, окупанти знищили залізничний вузол, пограбували й зруйнували всі школи та культурно-освітні заклади, багато житлових будинків. Великих руйнувань зазнало місто від повітряних нальотів - упродовж трьох місяців станцію бомбила ворожа авіація. Проте населення швидко усувало пошкодження, і через Сарни щоденно проходило 24—26 поїздів. До червня 1944 мешканці району внесли у фонд Червоної Армії 358 тонн хліба, 634 тонни картоплі, 197 літрів молока, на будівництво танкової колони 394 тис. крб. Багато жителів негайно влилися до лав Червоної Армії, щоб безпосередньою участю в боях прискорити розгром ненависного ворога.

На фронтах Великої Вітчизняної війни билися з гітлерівцями 273 мешканці Сарн. 115 чоловік удостоєно бойових нагород. Сарненці виявляли героїзм і на трудовому фронті. Тож швидкими темпами відбудували депо, вокзал, міську електростанцію, спорудили залізничну електростанцію, кілька пристанційних приміщень, перехідний міст через колії. Відновили роботу багато промислових підприємств.

Сарненщина завжди пам'ятатиме своїх героїв-визволителів. Недарма на честь визволення Сарн Москва салютувала 12-ма артилерійськими залпами із 124 гармат. Вічна пам'ять і слава 930 воїнам, які полягли, у кровопролитних боях за місто, зенітникам 1873 зенітно-артилерійського полку, сформованого із юнаків і дівчат із Казані та Ростова-на-Дону, які ціною своїх життів захистили Сарни від руйнувань. Не маємо права забувати про це. Дорогою бо ціною заплатив український народ за участь у найстрашнішій за всю світову історію війні 1941-1945 років. Не щезне в пам'яті людській, не йде в забуття великий подвиг і велика трагедія нашого народу — його битва, його перемога над фашистами. Можна по-різному ставитися до Великої Вітчизняної війни, по-різному її називати, але хіба можна забути тих, хто поліг у боях, хто віддав своє життя для щастя інших.

